

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ З МНОЖИННІСТЮ СУБ'ЄКТІВ ЗА ГАЛИЦЬКИМ ЦИВІЛЬНИМ КОДЕКСОМ 1797 РОКУ

З розвитком суспільства зобов'язання пройшло складний процес еволюції – від боргової кабали, у яку потрапляв боржник навіть за незначний борг, до цивілізованого врегулювання боргових взаємовідносин [3, с. 81].

Досліджуючи процес становлення зобов'язань, необхідно звернутися до правових пам'яток України. Як зазначає В. А. Васильєва, за сучасних умов назрілої потреби перегляду чинного законодавства стосовно дотримання та відображення в ньому «духу» закону, відображеного в ідеях справедливості, розумності і сумлінності, доцільність звернення до історичного досвіду кодифікації на українських землях є беззаперечною [2, с. 8–9].

Однією з перших кодифікацій приватного права можна вважати Галицький цивільний кодекс 1797 року. О. Блажівська зазначає, що у ГЦК цивільне право зводилося не лише до вчення про осіб і речового права, а й до зобов'язань, що виникали із договору і вини [1, с. 9].

У даному акті Третя частина присвячена регулюванню зобов'язальних відносин. Зокрема у параграфі 3 Першого основного розділу Третьої частини міститься визначення поняття зобов'язання у наступній редакції: як тільки хтось шляхом вчинення дії передає своє особисте право, він сам покладає на себе обов'язок, який співвідноситься з особистим правом того, на кого відбулася передача, як причина з наслідком та виникає з волі зобов'язаної особи.

Окремі параграфи були присвячені регулюванню зобов'язань з множинністю суб'єктів. Так, про часткові зобов'язання мова йде у параграфі 32 Першого основного розділу Третьої частини ГЦК, відповідно до якої, якщо мова йде про багатьох співборжників подільної речі, то жоден не платить більше за свою частку, а якщо подільна річ належить декільком спільним власникам, то кожен задовольняється частиною, що належить йому.

Разом з тим у параграфі 33 передбачено, що якщо ж це стосується неподільних речей, то кредитор, якщо він єдиний, може вимагати їх від кожного співборжника. Проте, якщо кредиторів є декілька і тільки один співборжник, то він не може передати річ тільки одному співкредиторові. Він мусить наполягати на домовленості всіх співкредиторів або забезпечити їх гарантування для інших від того, хто її вимагає.

Параграфи 34–36 Першого основного розділу Третьої частини присвячені регулюванню солідарних зобов'язань з множинністю боржників і множинністю кредиторів. Зокрема у параграфі 34 передбачено, що якщо кілька осіб зобов'язуються неподільно однією цілою річчю за принципом «один за всіх, усі за одного», то кожна окрема особа відповідає за ціле. Тоді від кредитора залежить, вимагати це від одного чи від другого спів боржника, а якщо той задовольняє його тільки частково, то вимагати решту від інших.

Особливостям виконання зобов'язань при наявності множинності кредиторів присвячений параграф 35, відповідно до якого, якщо один пообіцяв декільком особам одне і те саме ціле, а вони виражено володіють правом вимагати цю річ неподільно, то боржник повинен передати ціле тому з тих кредиторів, хто перший його про це попросить; якщо він не виконує це повністю, то інший кредитор може вимагати решту.

Окремо виділялись регресні зобов'язання, які регулювались параграфом 38 Першого основного розділу Третьої частини.

Аналіз параграфів 509–515 П'ятнадцятого основного розділу Третьої частини дає підстави для висновку про існування субсидіарних зобов'язань. Зокрема, це стосується відповідальності поручителя, який повинен був виконати зобов'язання у випадку неможливості його виконання основним боржником [2, с. 248].

Отже, в результаті проведеного дослідження можна зробити висновок, що у сучасному цивільному праві України відображено основні ідеї регулювання зобов'язань з множинністю суб'єктів за Галицьким цивільним кодексом 1797 року.

Література

1. Блажівська О. Вчення про зобов'язання за Галицьким цивільним кодексом 1797 року: історико-правовий аналіз / О. Блажівська // Юридична Україна. – 2014. – № 5. – С. 9–14
2. Цивільний кодекс Галичини: пер. з нім. Мар'яна Мартинюка, Олени Павлишинець. – Івано-Франківськ: Вавилонська бібліотека, 2017. – 272 с.
3. Царук О. В. Історична еволюція зобов'язальних правовідносин / О. В. Царук // Право і суспільство. – 2012. – № 4. – С. 77–81.